

NAJEŚĆ SIĘ (105) *vb pf*

się (67), się (38).

-ie-, -ia- (93), -ije- (7), -gie- (3), -ye -(2).

a oraz e jasne; w formach *praet i con* -jǫdł, -jadł-.

inf najeść się (13). ◇ *fut 1 sg* najem się (3); -em (1), -(e)m (2). ◇ *2 sg* najiesz się (7); -ész (1), -esz (1), -(e)sz (5); -ész: -esz *Mqcz* (1:1). ◇ *3 sg* najé się (16); -é (1), -(e) (15). ◇ *2 pl* najecie się (2). ◇ *3 pl* najedzą się (4). ◇ *praet 2 sg f* -eś się najadła (1). ◇ *3 sg m* najǫdł się (5). *f* najadła się (3). ◇ *1 pl m pers* -smy najedli się (1). ◇ *2 pl m pers* najedliście się (1). ◇ *3 pl m pers* najedli się (18). ◇ *imp 2 sg* naj(e)dz się (4). ◇ *1 pl* naj(e)dzmy się (1). ◇ *2 pl* naj(e)dzcie się (1). ◇ *con 1 sg m* bych się najǫdł (1). ◇ *3 sg m* by się najǫdł (1). *n* by się najadło (2). ◇ *1 pl m pers* byśmy się najedli (2) *Leop*, *PowodPr*, bychmy się najedli (1) *BibRadz*. ◇ *2 pl m pers* byście się najedli (1). ◇ *3 pl m pers* by się najedli (2). ◇ *part praet act* najǫdszy się (12) *Leop*, *BibRadz* (4), *BielKron* (2), *KuczbKat*, *BudBib* (3), *SkarJedn*, najǫdwszy się (2) *KrowObr*, *SkarŻyw*, najǫdłszy się (1) *FalZioł*,

Sł stp notuje, *Cn s.v. najadam się*, *Linde XVI(XVIII) – XVIII w.*

Pf od „jeść” ‘spożywać pokarmy’ z formantem *na-* + *się* wyrażającym dosyt lub nadmierność; *comedere Vulg*, *Pol Ant*; *saturari, vesci Vulg*, *Cn* (105): mięfá dofyc nǫlǫzłǫ/ Y bǫrzo fie tǫm nǫiǫdłǫ *BierEz* 12; *FalZioł* IV 25b; grekowie [...] gdy fie naiedzǫ zawǫdzy zlenieǫ *BielŻyw* 23; ǫ ieden raz gdy [*wilk*] fie najie moǫe trwǫc do trzeciego dnia. *GlabGad* B2, K3v; *Lacznoc* tobie mędrǫwǫc/ znać żes fie naiadłǫ *RejJóz* D7; *MurzOrt* B2 [2 r.]; nǫiǫdłfǫ fie [*satiati*]/ włǫzywǫli okrętu wyrzuciǫc pšfenicę do morzǫ. *Leop Act* 27/38, *1.Reg* 30/12, *Ioann* 6/12; *BibRadz* *1.Reg* 1/18, *Ps* 59/16 [2 r.], *Act* 27/38; *SienLek* 4v, 13v; *RejPos* 183; *RejZwierc* 72v, 104v, *BudBib* *Is* 44/16; *SkarŻyw* 249, 285, 324, 384; *Głǫdkość* Bóg dáie/ ǫ kto bez niey fye vrodzi/ By nabǫrziéy prácǫwǫł/ bez niey tǫkiéż fchodǫzi. Ale nǫ głǫdkǫ pǫtrzǫc/ przećie fye nie nǫiem *KochDz* 107; *KochSz* A4; *GostGosp* 116; *WujNT* 232, *Ioann* 6/12.

najeść się czego (23), *kogo* (sg) (1): Ktǫregǫ [*kołacza*] gdy się nǫiǫdłǫ/ Nie żal iey iże vpǫdłǫ *BierEz* Ov; *FalZioł* I 116d, 129b, III 41b; Czemu słodkiego owoczǫ richley fie na gie niǫ kwǫlnego. *GlabGad* 15; *Leop Num* 11/4, 18; *BibRadz Num* 11/13, *Deut* 23/24; *Niewiǫłtǫ* [...] vboga [...] płǫczǫc nǫd nim [*dziecięciem*] rzekłǫ/ [...] czy fie ciebie mam nǫieść ǫ odżywić fie *BielKron* 147, 26, 40; *Nǫkray* ćienko rzodkwie/ rzeżuchy/ miętki/ ǫ tego fye nǫiedz *SienLek* 16, 7v; *BielSpr* 48v; *BudBib Deut* 12/20. Cf »najeść się chleba«, »potrawy najeść się«.

najeść się czym (1): ǫczybǫfmy theǫ then chleb rozdzielili nǫ trzy części/ thedy kǫdzy z nas fǫwǫ częściǫ nie nǫie fie. *HistRzym* 96v.

W połączniu szeregowym (1): Łǫknǫłem dǫliście mi fię nǫieść: prǫgnǫłem dǫliście mi fię nǫpić: byłem gościem/ ǫ przyięliście mię: byłem nǫgim/ ǫ odǫzǫliście mię: chorym/ ǫ nǫwiedziliście mię: więźniem/ y przyšliście do mnie. *ReszHoz* 117.

W przeciwstawieniach: »[być] łaczen, łǫknǫć, na tšczo ... najeść się« (3): gdyby fie przydǫłǫ iǫby mleko barzo byłǫ ciepłǫ/ albo cierpniǫcze. Tǫka niema dǫwǫc łǫc na tšczo: ǫż naiadłǫzy fie. *FalZioł* V 36; Czemu wǫzelkie picie fmacznieyǫze fie zda gdi cłowiek łaczen niǫ gdi fie najie. *GlabGad* G; *ReszHoz* 117.

W porównaniu (1): Iákobych fię náiadł y vbogácił/ gdy komu co dobrego vczynię/ mowi mądry. *SkarKazSej* 670b.

W charakterystycznych połączeniach: *najeść się jagod, mięsa (3), owocu, rzodkwie; barzo najeść się, hojnie, jeden raz, rychlej.*

Zwroty: »najeść się chleba« = *saturare pane Vulg, PolAnt; comedere panem PolAnt* [szyk zmienny] (7): Ktory Ípráwuię [!] ziemię Íwoię/ ná gie fię chlebá [*satiabitur panibus*]/ ale ktory náfláduie proznovánia/ będzie pełen niedoítátku. *Leop Prov* 28/19; *BibRadz Lev* 26/5; *Mącz* 403a; *BudBib Prov* 20/13; *KochPieś* 36; *GostGosp* +3; Pogáńftwu náymowálimy fię ná záciąg/ żebyfmy fię iedno chlebá náiedli. *PowodPr* 10.

»dać się najeść [komu]« (3): *Leop Num* 11/18; RZymiánie [...] máiąc trochę iefzczę zboża/ y máki y Íyrá/ dáli fię tego náieść dobytkowi *BielSpr* 48v; A on [*Jezus*] iey rzekł: Day fię pierwey náieść [*sine ... saturari*] Íynom *WujNT Mar* 7/27.

»(nie) moc najeść się« [szyk zmienny] (5): vbogi który niemá doítátku naieftz fię może/ a poruífyli póft/ niezgrzeífy. *OpecŻyw* 59v; Homo sordidus, Wielki źmindá/ skepiec [!] który fię nie może chlebá náyeść. *Mącz* 403a; *SienLek* 7v; *KochPieś* 36; *GostGospSieb* +3.

»potraw(y) (a. potraweczki) najeść się« (3): [*Midas*] náiadł fię potraw dobrych. *BielKron* 26; á iedney Íye potrawy náiedz/ boć rozmaitość potraw/ iáko rzeczono żołądkowi Ízkodzi. *SienLek* 13; *RejZwierc* 164.

»najeść się do sytości« (1): Y będzie trwáć młoćbá áż do zbieránia winá/ á zbieránie win áż do Íiania/ y náiećie fię chlebá Íwego do Íytości [*comedetis panem vestrum ad salietatem*] *BibRadz Lev* 26/5.

»najeść się do wolej swej« (1): Iefli do czyiey winnice wnidziefz tedy fię náiedz iágod do wolej Íwej [*comede uvas secundum animam tuam*]/ ále ich nie zbieray do naczynia Íwego. *BibRadz Deut* 23/24.

Szeregi: bibl. »jeść, (i, a) (nie) najeść się« = *comedere (a. edere, a. manducare) et saturari Vulg, PolAnt* (14): *Leop Is* 9/20; będziećie ieść á nie náiećie fię *BibRadz Agg* 1/6, *Mar* 8/8; *BielKron* 17v; *BudBib Ruth* 2/14, *Ioel* 2/26; *BudNT Matth* 15/37; Ieść będą y náiedzą fię vbodzy/ y Pánu chwałę oddádzą. *LatHar* 191; *WujNT Matth* 14/20, 15/37, *Mar* 6/42, 8/8, *Luc* 9/17, *Ioann* 6/26.

»(nie) najeść się, (i, albo, ani, nie) napić się« = *comedere et bibere Vulg, PolAnt* [szyk 17: 2] (19): Nie tylko też o tym cíele náfzym wÍzytko myflic fię nam godzi/ [...] zaželmy fię iefzczę nye náyedli álbo nye nápiłi *BielKom nlb* 4; *KrowObr* 140; *Leop Gen* 26/30, *Ruth* 3/7, 13, *3.Reg* 13/23, *3.Esdr* 3; *BibRadz Ruth* 1/9, *4.Reg* 7/8; To fię rozumie o łakomych co máią dofyć/ á nie mogą fię nápić áni náieść od Íkápóści *BielKron* 21, 14v, 17v, 53, 342v; *KuczbKat* 160; *CzechRozm* 212v; *PowodPr* 62; *WujNT Luc* 17/8; Náiedzmy fię y nápiymy: iutro bowiem pomrzemy. *PowodPr* 74. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»najeść się i nasycić się« = *comedere et saturari PolAnt* (2): A náiadfzy fię y náfyćiwfzy fię tedy błogosłáwić będziefz Iehowę Bogá twego ná ziemi oney dobrej ktorąc dał. *BudBib Deut* 8/10, *Deut* 8/12.

»po obiedzie i najadszy się« (1): Popowie [...] gdy co ciááá Bożego zołtánie po przyimowániu wiernych/ po obiedzie y náiadłzy się/ idą do Cerkwie y ono co zbyło [...] nieprzyłtoynie iedzą. *SkarJedn* 346.

W przen (7) : Bo máłóć ciáło o tym myłli kiedy się náie/ iefli ná frebrze/ iefli ná gliniáney miłie iadło/ kiloby się náíadło *RejZwierc* 105v.

najeść się czego (2): Podźcie włyłcy do mnie ktorzy mnie prágniećie/ á náiedzćie się owocow moich [*a generationibus meis adimplemini*]. *BudBib Eccli* 24/22 [26]; *BielSen* 7.

Zwrot: »najeść się do sytości« (2): [o Bogu] Ty rękę łwą otworzył/ á z twoiéy hoyności Włzelka fye dułzá náie práwie do fytości. *KochPs* 211; Iefli się [*panie Strusie*] nie náiadáłz żelázá w łwey włołci/ Náiefz się go tu dołyc áże do fytołci. *BielSen* 7.

Szereg: »najeść się a natkać brzuch« (1): Także niepobożny człówiek/ choć się iuż náie á náthka pełen brzuch onego dobrodzieyłtwá twego/ przedłię to ná dobre wyniłć nie móże. *RejZwierc* 98.

a) *O zagłádzie apokaliptycznej [czego]* (1) : Podźcie/ á zbierzćie się ná wieczérzą do Bogá wielkiego/ ábyłcie się náyedli mięłá krolow y mięłá hethmánow y mocarzow zyemłkich/ y mięłá koni y łiedzających ná nich *RejAp* 162v.

Przen [czego] (1) :

Zwrot: »strachu najeść się« = *bardzo przestraszyć się* (1): Ten gdy mu w zęby weyźrzy zá to ręczę tobie. Ze cię [*lege: się*] kęs łtráchu náie *CzahTr* 13v.

Formacje współrdzenne cf JEŚĆ SIĘ.

Cf NAJEDZENIE